

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

צוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ואתחנן

(חלק בט שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת ואתחנן (שבת נחמו), ט"ט מנ"א, ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ואתחנן

משא"כ דער פסוק „וידעת גו' והשבות גו'“ איז אַ ציווי אל האדם⁴, אַז ער דאַרף זיך מתייגע זיין צו פאַרשטיין און וויסן (און אַראָפּטראָגן „אל לבבך“) „כי ה' הוא האלקים“, ס'איז די ידיעה והכרה אין אחדותו ית' וואָס קומט ע"י יגיעת האדם – און מצד ידיעת האדם איז פאַראַן אַ חילוק צווישן שמים וארץ, באופן אַז יעדער פרט, „בשמים ממעל ועל הארץ מתחת“ איז אַ באַזונדער ידיעה.

און ווי עס שטייט אין מדרש⁵ אויפן פסוק „וידעת גו'“, וז"ל: יתרו נתן ממש בעבודת כוכבים שנאמר⁶ עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים (משמע שהם גדולים אבל הוא גדול מהם. מת"כ), נעמן הודה במקצת ממנה שנאמר⁷ הנה נא ידעתי כי אין אלקים בכל הארץ כי אם בישראל (הרי שהעיד על הארץ אבל לא על השמים. מת"כ). רחב שמתהו בשמים ובארץ שנאמר⁸ כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת (ניט נאָר בארץ נאָר אויך בשמים, „דלא חזו עיניך“⁹ – אָבער אעפ"כ „שיירה בחללו של עולם“¹⁰), משה שמו אף בחללו של עולם שנאמר כי ה' הוא

א. אין היינטיקער סדרה זיינען פאַראַן צוויי פסוקים וואָס ענינם איז די אמונה און ידיעת „כי ה' הוא האלקים“: (א) „אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו“. (ב) „וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד“ – אין דעם ערשטן פסוק שטייט סתם „כי ה' הוא האלקים“, אין צווייטן פסוק שטייט בפרטיות „ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת“.

בפשטות איז דער חילוק צווישן די צוויי פסוקים²:

דער ערשטער פסוק „אתה הראת לדעת“ רעדט, כפירושו בפשטות, וועגן דער ידיעה וואָס איז באַוויזן געוואָרן צו אידן בשעת מ"ת. דעמאָלט האָט זיך דער אויבערשטער אָנטפלעקט צו אידן „וראו שהוא יחיד“³; און וויבאלד אַז אידן האָבן דאָן געזען אמיתית יחודו ית' ווי דאָס איז מצד דעם אויבערשטן, וואָס לגבי ית' איז ניטאָ קיין חילוק צווישן שמים און ארץ, האָט דעריבער קיין אָרט ניט צו מפרט זיין אין דער ידיעה – „בשמים ממעל ועל הארץ מתחת“.

(4) ראה המובא בסהמ"צ להצ"צ מצות האמנת האלקות ספ"א וספ"ב. וראה הקדמת הזהר (יב, א), זח"ב (כה, א) – הובאו במצות האמנת האלקות שם בתחלתה.
(5) דב"ר פ"ב, כח. ועד"ז ביל"ש (יתרו רמז רסט. יהושע רמז י').
(6) יתרו יח, יא. וראה גם מכילתא עה"פ. וראה אוה"ת יתרו (ס"ע תשלו ואי"ת). ועוד.
(7) מ"ב ה, טו.
(8) יהושע ב, יא.
(9) יל"ש יתרו ויהושע שם. ועד"ז במדרש שמואל פ"ט.
(10) יל"ש יתרו ויהושע שם.

(1) ד, לה, ד, לט.
(2) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1334 ואילך (ושם, גם הטעם לעוד שינויים בין שני הכתובים: א) בפסוק וידעת גו' דוקא נאמר „היום“ (המורה על נצחיות). (ב) „אין עוד“ או „אין עוד מלבדו“. – וראה ד"ה וידעת (וביאורו) בלקו"ת פרשתנו (ד, א ואילך). ועוד.
(3) רש"י עה"פ. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ד ע' 42 ואילך (וראה שם (ע' 39 ואילך, ע' 44) הטעם שרש"י מחלק „פתח כו' וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים.“ ע"ש).

אויבערשטן; זיי האלטן אַז ס'איז אַ השפלה פאַר דעם אויבערשטן צו פאַרנעמען זיך מיט נבראים למטה בארץ – און דעריבער האָט ער די הנהגה און שליטה¹⁴ אויף צבא הארץ איבערגעגעבן בידי כוכבים ומזלות¹⁵. און דערפאַר דאַרף דער פסוק אַנזאָגן „וידעת גו' כי ה' הוא האלקים גו' ועל הארץ מתחת אין עוד“ – אַז דער אויבערשטער איז דער שליט אויך על הארץ¹⁶.

– זאָגט אָבער דער אַלטער רבי¹⁷, אַז דער פסוק „וידעת גו' ועל הארץ מתחת“ קומט שולל זיין (ניט דעם טעות הנ"ל, אַז „עזב ה' את הארץ“, נאָר) אַ טעות פון „אלקים נשרה במים מתחת לארץ“ (ד.ה. אַן אלקים וואָס (א) געפוינט זיך¹⁷ (ב) „במים מתחת לארץ“ – וואָסער כפשוטו).

[און דער הכרח אויף דעם יש לומר: דער ציווי „וידעת גו'“ קומט דאָך בהמשך צו „אתה הראת לדעת גו'“ פון מ"ת, וואָס מיט „אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים“ ווערט באַוואָרנט די דברים הפכיים אויף וועלכע די תורה איז מזהיר (פריער אין פסוק¹⁸) „פן תשחיתון גו' תבנית כל דגה אשר במים

האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מהו אין עוד אפילו בחללו של עולם.

ד.ה. אַז די ידיעה „כי ה' הוא האלקים“ – ווי עס קומט ע"י יגיעת והשגת האדם – איז איינגעטיילט בכללות אין דריי: (א) בשמים ממעל (ב) ועל הארץ מתחת (ג) אין עוד – אפילו בחללו של עולם.

ב. מען דאַרף אָבער האָבן אַ ביאור:

פון דעם וואָס תורת אמת זאָגט די דריי פרטים אין דער מצוה פון וידעת גו', איז מובן, אַז די חילוקי ידיעה הנ"ל זיינען ניט (נאָר) צו באַוואָרענען אַ טעות מצד החסרון שבאדם, נאָר דאָס באַווייזט אַז בענין „ה' הוא האלקים“ זיינען דאָ חילוקים צווישן שמים, ארץ און חללו של עולם, בשעת דער אדם האַלט ביי „וידעת“ (ד.ה. אַ התבוננות וידיעה ע"פ שכל אמיתי), איז דאָ אַ באַזונדער חידוש אין יעדערן פון די דריי ידיעות.

דאַרף מען פאַרשטיין: וואָס פאַר אַן אָרט איז דאָ אין שכל צו זאָגן, אַז „ה' הוא האלקים“ איז ח"ו נאָר „בשמים ממעל“, און צוליב דעם דאַרף מען אַ בפירוש אַנזאָג „ועל הארץ מתחת“, און נאָך אַ דריטן חידוש – „אין עוד אפילו בחללו של עולם“?

לכאורה וואָלט מען געקענט ענטפערן ע"פ הידוע¹⁹ (בפירוש הכתוב²⁰ „רם על כל גוים ה'“) – אַז דאָס וואָס „גוים“ נעמען אָן אַז „עזב ה' את הארץ“²¹, נעמט זיך דערפון וואָס זיי מיינען אַז אין דעם באַשטייט די רוממות פון דעם

(14) ובד"ה הטה אלקי שם, שמטעם זה הם אומרים שגם „התהוות הגשמי... הוא מהנהגת הכו"מ“.

(15) ראה סנהדרין לט, א „מפלגך לעילא כו" (וכפי המרש"א שם) – ראה לקו"ת שה"ש לה, ג. שעת"ח א סט, א ואילך. אוה"ת פרשתנו (ע' ריד.) ובכ"מ.

(16) ראה תרגומים כאן „ושליט על ארעא מלרע“. בחי כאן. ועוד.

(17) שער היחוד והאמונה פ"א.

(17*) ועפ"י צ"ל דמ"ש „(כי הוי' הוא האלקים גו') ועל הארץ“ הוא כמו „בארץ“, ע"ד „בשמים ממעל“ שלפניו (משא"כ לפי הנ"ל שבפנים שמדבר ע"ד השליט „על הארץ“). וראה לקמן הערה²³.

(18) פרשתנו ד, טז ואילך.

(11) לקו"ת שה"ש לו, ב. ד"ה הטה אלקי תרצ"ד (בסה"מ קונטרסים ח"ב). ובכ"מ. – וראה ס' הערכים חב"ד (כרך ב' ע' אומות העולם ס"ג. וש"נ).

(12) תהלים קיג, ד.

(13) ל' הכתוב – יחזקאל ח, יב, ט, ט.

גמור לעין כל היא אין ואפס ממש לגבי הקב"ה²⁴.

אָבער לכאורה דאַרפֿן האָבן אַ תוספת ביאור בזה: אמת טאַקע, אַז וויבאַלד דער ענין פון „על הארץ מתחת אין עוד“ (אַז אויך „הארץ החומרית שנראית יש גמור .. היא אין ואפס ממש“) איז נגד החוש, דערפאַר פאָדערט זיך אַ באַזונדערע אזהרה „והשבות אל לבבך“²⁵, אַז דער ענין זאָל דורכנעמען דעם לב האדם –

אָבער דער פסוק הויבט זיך דאָך אָן מיט „וידעת“, וואָס דערפון איז מובן, אַז (אויך) די ידיעה שכלית בשייכות צו „על הארץ מתחת“ דאַרף האָבן אַ באַזונדער אזהרה.

איז ניט מובן: די הסברה שכלית אויפן ענין פון „אין עוד“ (אַז ס'איז ניטאָ קיין מציאות חוץ ממנו ווייל „הכל בטל במציאות אצלו“) – איז דאָך מחייב דעם זעלבן ענין (פון „אין עוד“) בנוגע אַלע נבראים גלייך, בלי חילוק כלל צווישן צבא השמים און צבא הארץ. וואָרום ביי יעדער בריאה וועלכע איז יש מאין, „צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו“²⁶ – איז ווי קען מען מחלק זיין מצד „וידעת גו'“ (די ידיעה שכלית אַז) אין עוד – צווישן „בשמים ממעל“ און „הארץ מתחת“?

ד. נאָך אַ הוכחה, אַז דער חילוק צווישן „שמים ממעל“ און „על הארץ מתחת“ איז ניט נאָר צו באַוואַרענען אַ טעות פון אדם הנברא (וואָס קומט צוליב דעם וואָס „הארץ החומרית“ זעט

מתחת לארץ ופן גו' – איז דערפון מובן, אַז דאָס וואָס דער פסוק זאָגט אָן דער נאָך, בהמשך לזה „וידעת גו'“ כי ה' הוא האלקים גו' ועל הארץ מתחת קומט שולל זיין די זעלבע זאָך – אַז עס איז ניטאָ קיין אלקה „במים מתחת לארץ“.

ג. די שאלה הנ"ל פרעגט דער אַלטער רבי¹⁷ – „וכי תעלה על דעתך שיש אלקים נשרה במים מתחת לארץ שצריך להזהיר כ"כ והשבות אל לבבך“,

און ער איז מבאר¹⁹, אַז דער ציווי „וידעת גו'“ כי ה' הוא האלקים מיינט צו זאָגן (ניט אַז עס איז ניטאָ נאָך אַן אלוהה ח"ו, נאָר) אַז עס איז ניטאָ קיין שום אַנ־דערע מציאות אויסער דעם אויבערשטן, ווייל „הכל בטל במציאות אצלו“²⁰.

וואָרום²¹ וויבאַלד נבראים זיינען נתהווה געוואָרן (ניט „יש מיש“, נאָר) בדרך בריאה „יש מאין“, דאַרפֿן דעריבער די נבראים שטענדיק אָנקומען צום כח הבורא כדי זיי זאָלן בלייבן במציאותם, און אויב²² דער כח הבורא וואָלט נסתלק געוואָרן פון דעם נברא כרגע ח"ו, וואָלט פונעם נברא גלייך געוואָרן (בדרך ממילא) „אין“²³ ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש.

און דערמיט איז אויך פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס דער פסוק זאָגט אָן באַזונדער „ועל הארץ מתחת“ – צו באַוואַרענען, אַז „גם הארץ“²³ החומרית שנראית יש

(19) שעהייה"א פ"ו. וראה גם ש"ה (מ, סע"ב ואילך. קסט, ב. ויעוד) – הובא באוה"ת נח (כרך ג) תרנט, סע"א ואילך. סה"מ תר"ל ע' שג.

(20) שעהייה"א פ"ו (פא, רע"א).

(21) שעהייה"א פ"ב ואילך. ע"ש באורך.

(22) ראה רמב"ם בתחלתו ה"ב.

(23) ל' שעהייה"א פ"א. פ"ג (ראה ביאורו בליקוט פירושיו כו' לשם ע' נט"ס).

(23*) וגם לפ"ז, הפירוש ד"ו, ונח הארץ רפ"ז. „בארץ“, שה' הוא אלקים גם „בארץ מתחת“

(שלכן גם מציאות הארץ בטילה אליו ית') – מתאים להפירוש בהכתוב לפי פש"מ (כנ"ל ס"ב והערה *17).

(24) שעהייה"א פ"ו (פ, ב).

(25) להעיר מתניא ח"א רפ"ז.

(26) שעהייה"א פ"ב (עז, ב).

ביי אים אויס ווי א „יש גמור“, נאָר דער חילוק האָט אַן אָרט אין שכל „וידעת“:

אויף דעם ענין, אַז נבראים מוזן אַנ-קומען שטענדיק צום כח הבורא צו אויפהאַלטן זייער מציאות, ברענגט דער אַלטער רבי¹⁷ דעם פירוש הבעש"ט²⁷ אויפן פסוק²⁸ „לעולם ה' דברך נצב בשמים" – אַז „דברך שאמרת"²⁹ יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים. . להחיותם“;

און איז ממשיך, אַז אַזוי איז נישט נאָר בנוגע צו „שמים“, נאָר „וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים ואפילו ארץ הלזו הגשמית ובחי' דומם ממש“, איז זייער גאַנצער מציאות איז שטענדיק אָפהענגיק פון די „אותיות הדבור מעשרה מאמרות המחיות ומהוות את הדומם להיות יש מאין ואפס“;

[און נאָכמער (איז ער ממשיך) – אַז אויך די נבראים, וועלכע ווערן נישט דערמאָנט אין די „עשרה מאמרות שבתורה“³⁰, זיינען מקבל זייער חיות בהמשכה פון די עשרה מאמרות (וועלכע ווערט נמשך צו זיי דורך השתלשלות ממדריגה למדריגה, ווי ער ברענגט דאָרט כמה אופנים בזה), וואָס דאָס איז „שמו אשר יקראו לו בלה"ק" וועלכער איז אַ „כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה“].

און דערפון וואָס דער פסוק איז מדייק צו זאָגן „לעולם ה' דברך נצב בשמים“, אויסטיילנדיק „שמים“ פון אַלע אַנדערע נבראים (און – וואָס אינעם פסוק רעדט זיך בכלל נישט ביחס צו ידיעת והרגשת האדם) – איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער חילוק צווישן שמים און ארץ איז נישט נאָר מצד דעם אדם³¹, נאָר אַז אויך לפי האמת איז (אין דעם אופן ווי „דברך געפינט זיך אין זיי³²) פאַראַן אַ חילוק פון שמים און אַלע אַנדערע נבראים (וואָס דערפאַר ווערט אין דעם פסוק דערמאָנט דוקא „שמים“). און מצד דעם חילוק איז דאָ אַ חידוש אין (דעם ענין פון „ה' הוא האלקים גו') על הארץ מתחת“ לגבי „בשמים ממעל“.

ה. ויש לימר דעם ביאור אין דעם:

דער חידוש פון בעש"ט איז³³ נישט נאָר אין כללות הענין, אַז די מציאות פון אַלע נבראים איז אָפהענגיק פון דעם כח הבורא וואָס איז זיי שטענדיק מהוה ומחי' ומקיים, נאָר אויך אין דעם תוכן פרטי שבזה, אַז „דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלוּבשות בתוך כל הרקיעים כו" (ועד"ז איז ביי אַלע נבראים, אַז אין יעדן פון זיי איז פאַראַן די „התלבשות אותיות הדבור מעשרה מאמרות“).

(31) כמבואר בהמשך מים רבים תרלו" פ"כ (ובסה"מ תרלו" ח"ב ע' תחט) דזה שנאמר רק „בשמים“ הוא מפני שהאדם אינו יכול לראות עצם השמים ולכן אפשר שיעלה על דעתו „שהוא מקדמת דנא כו" ע"ש. – ולהעיר ממדרש שהובא בסעף א (והערה 9) „דלא חזו עיניך“.

(32) ראה אוה"ת להצ"צ (יהל אור) תהלים עה"פ (ס"ע תסו ואילך) ע"ד הקבלה והחסידות (ד"ד „דברך“ נצב לעולם רק „בשמים“, ע"ש). וראה גם ליקוט פירושים כו' לאגה"ת (קה"ת תשמ"ו) ע' ריא.

(33) ראה גם לקו"ש חכ"ה ס"ע 200 ואילך.

(27) נסמן בליקוט פירושים ומ"מ לתניא (שעה"ה"א) שם (ע' סו). וראה שם (ע' נג ואילך) הטעם שמביאו בשם הבעש"ט אף שכ"ה במדרש תהלים עה"פ. – וראה לקמן סעף ה.

(28) תהלים קיט, פט.

(29) בראשית א, ו.

(30) ראה לקמן סוס"ו והערה 37. וראה לקמן סעף ז והערה 39 – שהוה דוגמת הענין ד"אין עוד אפילו בחללו של עולם“.

דאָן העכער (שלא בערך) פון צו נתלבש ווערן אין דעם נברא.³⁵

[ואע"פּ אַז מצד דעם וואָס דער אוי-בערשטער איז אַ כל יכול וואָלט אויך זיין כח אין סופי זיך געקענט מתלבש זיין אין אַ נברא מוגבל – האָט אָבער דער אויבערשטער געוואָלט³⁵ אַז די נבראים זאָלן קענען האָבן אַ הבנה והשגה (אויף וויפל מעגלעך – לויט ההגבלה שרצה להגבילם) אין סדר ואופן הבריאה; און דערפאַר האָט ער באַשאַפֿן די נבראים ניט אין אַן אופן וואָס איז לגמרי באין ערוך פונעם נברא מוגבל (מצד „כל יכול“), נאָר דוקא מיט אַ סדר והדרגה (בלשון המפורסם: סדר השתלשלות), אַז דער אויבערשטער איז מצמצם זיין השפעה וחיות ביז עס זאָל זיין לפי ערך (– אַראַפצוקומען בהתלבשות אין) דעם נברא].

ו. עפ"י יש לבאר דעם חידוש וואָס דער ענין פון „ה' הוא האלקים" איז איינגעטיילט אין דריי ידיעות חלוקות – בשמים ממעל, ועל הארץ מתחת, אין עוד (אפילו בחללו של עולם):

וויבאלד אַז דער ענין פון „אין עוד" איז פאַרבונדן דערמיט וואָס דער כח הבורא איז בהתלבשות אין דעם נברא – וואָלט געווען אַן אַרט צו מחלך זיין: במה דברים אמורים (אַז דער דבר ה')

דאָס הייסט: דער ענין איז ניט אַז דער נברא מוז אָנקומען (אויך לקימו) צום כח הבורא, אָבער דערנאָך איז דער נברא אָפּגעטיילט פון דעם כח המהווה אותו ומקיימו (ע"ד ווי דער אור השמש וואָס קומט און ווערט און איז אָפּהענגיק פון דעם מאָר השמש – והא ראי': תיכף ווי עס איז דאָ אַ דבר המפסיק צווישן דעם אור און דעם מאָר ווערט דער אור בטל – און פונדעסטוועגן איז דער אור אַ באַזונדער זאָך פון דעם גוף השמש) – נאָר דער כח הבורא טוט זיך אַן אין דעם נברא עצמו.

[און דאָס דוקא גיט צו פאַרשטיין ווי ס'איז באמת ובשלימות „אין עוד" – ס'איז ניטאָ קיין מציאות אויסער ג"ט לעכקייט. וואָרום וויבאלד אַז דער דבר ה' איז מלובש אין דעם נברא גופא (אין דעם „אַרט" פון דעם נברא), קומט אויס, אַז דער נברא ווערט כלל ניט נפרד פון דעם „דבר ה'", ביז אַז דער חיות (נפש) פון יעדן נברא פרטי איז דער דבר ה' וואָס איז אין אים מלובש, ובמילא איז מובן, אַז „כל נברא ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש"³⁴].

וי"ל אַז דאָס איז אויך דער טעם פאַרוואָס יעדער נברא מוז האָבן אַ באַזונדער דבר ה' (ווי דער אַלטער רבי איז מאַריך¹⁷ אַז „גם בדומם ממש . . יש . . נפש וחיות רוחניות"), ווייל כדי עס זאָל קענען זיין די התלבשות פון דעם כח הבורא אין דעם נברא פרטי, דאַרף דער כח אלקי אַראַפּלאָזן זיך כביכול ממדרי-גתו און נתצמצם ווערן לפי ערך דעם נברא, בכל נברא ונברא לפי רטיו.

אויב דער כח אלקי וועט בלייבן במעלתו (אַ כח בלתי בעל גבול), איז ער

(35) ראה מו"ח ח"ב הקדמה יב. ס' החקירה להצ"צ בתחלתו.

(35*) ראה ד"ה והחרים תרל"א (ע' לח). המשך תער"ב ר"פ צה. ועוד. – ובסה"מ תרנ"ח (ע' קכ) „היפלא מה' דבר והי' יכול להיות . . ההתהוות מא"ס עצמו"ה שלא ע"י אמצעות האור . . אבל אז הי' ענין ההתהוות שלא ע"פ השכל כלל . . בענין ההתהוות הי' רצונו ית' דכל מה שאפשר להיות ע"פ השכל וע"פ סדר והדרגה הי' ע"פ השכל כו".

(34) ל' שעהיה"א רפ"ג.

נברא פרטי¹⁷ – איז אויך דאָרט „ה' הוא האלקים גו'“].

ז. יעדער ענין איז אויך פאַראַן בעכו- דת כל אחד ואחד (וואָרום דער אדם איז אַן „עולם קטן“³⁸, אין וועמען עס שפיג- לען זיך אַפּ די ענינים וואָס טוען זיך אויף אין דעם „עולם גדול“):

דער תכלית פון יעדן ענין פון עבודת ה' איז – אַז עס זאָל אַראָפּקומען אין מעשה בפועל, והמעשה הוא העיקר. דאָרף מען אָבער וויסן, אַז כדי צו דער- גרייכן אין „ארץ“ – אויף קענען דורכ- דרינגען ענינים ארציים מיט ג-טלעכ- קייט און קדושה – דאָרף מען דורכגיין אַ „סדר השתלשלות“.

וואָס בכללות זיינען אין דעם פאַראַן דריי שלבים – די דריי חלקות אין פסוק „וידעת גו'“: (א) בשמים ממעל, (ב) ועל הארץ מתחת, (ג) אין עוד אפילו בחללו של עולם

[ובהתאם צו די דריי חלקות וואָס דער אַלטער רבי זאָגט: (א) לעולם ה' דברך נצב בשמים . . בתוך רקיע השמים, (ב) „וכן בכל הברואים . . ואפילו ארץ הלזו הגשמית“, (ג) אפילו די נבראים פחותי הערך וועלכע ווערן ניט דער- מאַנט „בעשרה מאמרות שבתורה“³⁹]:

(38) ראה תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ז (ק, ב). וראה ג"כ אדר"נ פל"א. קה"ד פ"א, ד. מו"נ ח"א פ"ב. ועוד.

(39) בדוגמת „אין עוד אפילו בחללו של עולם“ – שאחד הפירושים בזה י"ל שקאי על מקום הקליפות כו' שהם „חלל“ (ופנוי) לכאורה מאלקות (ע"ד מחזיל (חולין ז, א) עה"פ „אין עוד מלבדו“ – אפילו בכשפים).

(*) ראה המשך מים רבים תרל"ו פ"ב (ובכ"מ) ד„חללו של עולם“ קאי על החלל ומקום פנוי (ע"ש).

געפינט זיך בהתלבשות (נבראים) – בצבא השמים, וועלכע זיינען העכערע נבראים³⁶ און זיינען דעריבער אַ כלי צום כח וחיות אלקי^{36*}.

משא"כ „על הארץ מתחת“ – אין נבראים ארציים וחומריים, וועלכע זיינען ניט קיין כלי צו ג-טלעכקייט, וואָלט מען געקענט מיינען אַז דער דבר ה' איז אין זיי ניט באופן פון התלבשות (זיי מוזן שטענדיק אָנקומען צום כח הבורא צו אויפהאַלטן זייער קיום, אָבער דער כח הפועל איז ניט אין אַן אופן אַז ער געפינט זיך אין זיי בהתלבשות).

[און דערנאָך קומט צו אַ גרעסערער חידוש, אַז אפילו די נבראים וועלכע ווערן ניט דערמאָנט „בעשרה מאמרות שבתורה“ – דהיינו אַזעלכע נבראים פחותי הערך וועלכע קענען ניט מקבל זיין זייער חיות פון די עשרה מאמרות שבתורה בעצמם³⁷, נאָר דער חיות מוז יורד זיין ממדרגה למדרגה „עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו

(36) קיימים באיש וכו' (ראה ישעי' מ, כו „איש לא נעדר“). ירושלמי ברכות (פ"א ה"א). וראה ד"ה שאו מרום בהוספות לס' החקירה להצ"צ. ובכ"מ). (36*) ראה הנסמן בהערה 32.

(37) שדוקא בכחה של תורה לברוא יש מאין, וכמ"ש בסוף הפרק ד„עשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא וקוב"ה כולא חד“ – ולכן מקום לומר, שנבראים פחותי הערך שלא נזכרו בתורה (וראה לקמן הערה 39), אין בהם התלבשות ד„עשרה מאמרות שבתורה“ (ויומקן עפ"י למאן נפק"מ הדגשה זו בתניא כאן).

וע"פ המבואר בפנים מובן בפשטות הטעם להאיריכות (בשעיהו"א שם) ע"ד הנבראים שלא נזכרו בעשרה מאמרות שבתורה (ע"ש) – כי זהו חידוש עיקרי, שגם סוג זה של נבראים, שהם פחותי הערך עד שלא נזכרו (בעש"מ שבתורה, יש בהם התלבשות דעשרה מאמרות שבתורה (ע"י חילופים ותמורות כו').

(א) עבודת התפלה בבית הכנסת, און „מבית הכנסת לבית המדרש“⁴² – וואָס דורך זיי איז דער אור הנשמה זיך מתפשט אין גוף לפרטיו ועניניו, אָבער אַלץ אין עולם הקדושה (בדוגמת הנב־ראים וועלכע זיינען מקבל זייער חיות באופן ישר פון „עשרה מאמרות שב־תורה“);

(ב) די עבודה „בחללו של עולם“ – „הנהג בהן מנהג דרך ארץ“⁴³, ובכללות – וואָס אַ איד פאַרנעמט זיך מיט עניני הרשות (בדוגמת די פרטי הנבראים וועלכע ווערן ניט דערמאָנט (בעשרה מאמרות ש)בתורה) –

אַז דורך דער ריכטיקער הכנה פון עבודתו „בשמים ממעל ועל הארץ מתחת“, איז עס בכחו צו ממשיך זיין ג־טלעכקייט אויך אין די עניני רשות שלו, ביז אין אַן אופן אַז ביי אים איז די גשמיות העולם אינגאנצן ניט תופס מקום, אויס מציאות – ער איז מגלה (אויך) „בחללו של עולם“ ווי ס'איז „אין עוד“.

(משיחת יום ב' דחגה"ש תשמ"ה)

כדי די עבודת היום פון אַן אידן זאָל זיין כדבעי, דאָרף זיין די הכנה לזה – שינתו (כחלק מעבודת השם) בלילה, וואָס דעמאָלט איז די נשמה עולה למעלה (בשמים) און שואבת לה חיים⁴⁰.

ויל אַז אויך דערפאַר איז – מיד שניעור, תיכף ווען ער וועקט זיך אויף פון שלאָף הויבט ער אַן דעם סדר היום מיט אמירת „מודה אני לפניך כו' שהחזרת בי נשמת־י, א הודי לפניך (צום אויבערשטן) וואָס האָט אים אומגעקערט די נשמה מיט „אַפגעפרישטע“ כחות פון שרשה „בשמים“;

דערנאָך הויבט זיך אַן די עבודה פון אידן, צו פועל זיין אַז די נשמה שלו זאָל זיך מתפשט זיין אין זיין גוף (וואָס דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך עבודת התפלה כו'“⁴¹) – די נשמה זאָל זיך אָנהערן אין דער (גשמיות – גוף) ארציות של האדם. און אין דעם גופא זיינען פאַראַן צוויי מדריגות:

(40) ב"ר פי"ד, ט (ועד"ז בפדר"א פי"ב – הובא בעץ יוסף לב"ר שם. וראה גם רד"ל לפדר"א שם).
(41) כי קודם התפלה ה„נשמה באפיו“ (ברכות יד, א. ושי"ג. נתבאר בלקו"ת פנחס עט, ד. ד"ה להבין ענין הנפש אלקית (אוה"ת בראשית כרך ו' בתחילתו). סד"ה לכה דודי, תרפ"ט. ועוד).

(42) ברכות ומו"ק בסופה.

(43) ברכות לה, ב.

